

זהות לאומית ללא תרבות יהודית בעיניהם של אחד העם ומרדכי קפלן

ניחם רוט | nicham@gmail.com

המחלקה למחשבת ישראל, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, ישראל

תקציר

האם יהודי המנתק עצמו לחלוטין מן התרבות היהודית יכול להיחשב חלק מן הקולקטיב הלאומי? האם יכול העם היהודי להחליט על תרבות לאומית חדשה, המחליפה את היהדות? המאמר מנתח את תשובותיהם של אחד העם ומרדכי קפלן לשאלות הללו ונדרש להצגת הרקע והשיקולים שהובילו לפערים הרעיוניים בין שני האישים בסוגיה זו. אגב כך מוצעת הבחנה בין דיון בשאלת הזהות לבין דיון בשאלת התרבות.

נוכח דרישתם של אחד העם וקפלן לזיקה לאומית הדוקה בין הזהות האקטואלית המשותפת והמורשת התרבותית הישנה, מוצבות כאן להשוואה תגובותיהם של שני ההוגים לארבעה מקרי-מבחן: שלש דוגמאות לאומיות שונות של 'יהודים ללא יהדות': תיאודור הרצל, יוסף חיים ברנר, ויהודי המחזיק בדת הנוצרית, ולבסוף דוגמה הפוכה-במקצת של זהות שעיקרה יהדות ללא לאומיות, בגירסתה של הרפורמה הקלאסית.

מסקנת הדיון מבליטה דגש אקסקלוסיבי של אחד העם - לעתים עד כדי הדרה ופסילת זהותו היהודית של המנותק מן היהדות, לעומת דגש אינקלוסיבי של קפלן, המפגין גמישות ופתיחות פלורליסטית לא רק בשאלת הזהות וההשתייכות אלא אפילו בקביעת תוכנה של התרבות הלאומית בכללותה.

מילות מפתח: אחד העם, מרדכי קפלן, זהות, תרבות, יהדות, לאומיות,

פלורליזם